

PARTICIPAREA LA PROGRAMUL AȘM-OIM: EXPERIENȚĂ PERSONALĂ, BENEFICII, PERSPECTIVE DE COLABORARE

*Prof. univ., dr. Adriana BÎRCĂ
Universitatea „George Barițiu”
Brașov, România*

The paper presents the experience of participation at the program „Temporary return of representatives of the Moldovan Scientific Diaspora”, funded by the European Union and implemented by The International Organization for Migration, Mission in the Republic of Moldova (IOM), in partnership with the Academy of Sciences of Moldova (ASM).

După cum menționează Jean-Claude Bolay în lucrarea *Diaspora intelectuală, ambasador al științei țării de origine* [2], tendința de a migra dintr-o regiune în alta, oricare ar fi cauzele, dar mai ales din țările în curs de dezvoltare către țările industrializate, va fi în creștere de acum încolo, deoarece țările industrializate sunt solicitate de migranți cu o calificare înaltă. Aceasta se referă atât la persoanele care dețin o calificare în ceea ce privește anumite competențe în muncă, cât și la cele care au competențe investigative – cercetătorii care pleacă și se stabilesc în mediile academice de acolo. Trebuie să percepem această migrație a cadrelor de calificare înaltă mai ales în mediul academic ca parte a fenomenului migrației per ansamblu. Trăim într-o lume globalizată, în care există concurență, persoanele își caută o nișă în care să se simtă mai confortabil, un mediu în care ar putea să se realizeze din punct de vedere profesional și personal. Pe de altă parte, ar trebui să înțelegem acest fenomen și să reflectăm minuțios asupra lui, să dăm un șir de răspunsuri la întrebările pe care le ridică dezvoltarea durabilă, atât în termeni internaționali, cât și în termeni locali”.

Mă numesc Adriana Bîrcă, sunt originară din Republica Moldova. De aproape 15 ani m-am stabilit în România, în prezent fiind profesor doctor la Universitatea „George Barițiu”. Aș vrea să împărtășesc, poate în termeni prea personali, impresiile în urma vizitei de scurtă durată la Chișinău din decembrie 2011.

Nu mai fusesem de mult timp la Chișinău și am

hotărât să îmi revăd prietenii, rudele, să merg acasă (cei care se află departe de baștină îmi vor înțelege nostalgia: indiferent de câți ani ești plecat, întotdeauna dorești să revii acasă). Am ținut să aflu noutăți din domeniul didactic și științific din Moldova și, navigând pe internet, am descoperit site-ul Direcției Integrare Europeană și Cooperare Internațională a AȘM [3]. M-a bucurat mult faptul, că Academia de Științe a Moldovei oferă suport diasporei științifice a Republicii Moldova, care dorește să se implice și să contribuie la dezvoltarea științei și economiei în țara de origine, sub forma unor proiecte și inițiative comune de valorificare a cunoștințelor obținute peste hotarele țării.

Personal, nu am rupt relațiile cu colegii de la Universitatea Tehnică a Moldovei, pe care am absolvit-o – spun lucrul acesta cu mândrie. Nu am ratat nicio posibilitate de a participa la conferințe, simpozioane, manifestări științifice din domeniile mele de competență, organizate de Universitățile din Republica Moldova.

Printre alte informații din site-ul DIECI [3], foarte interesante pentru mine, am citit că Organizația Internațională pentru Migrație, misiunea în Republica Moldova, în parteneriat cu Academia de Științe a Moldovei, a lansat un proiect în premieră pentru Diaspora Științifică din Moldova. Astfel, în bază de concurs, 30 de cercetători, reprezentanți ai Diasporei, urmau să revină în țara de origine pe o scurtă durată de 7-11 zile pentru a desfășura activități de cercetare la una din universitățile academice sau instituțiile științifice. Prin revenirea temporară a reprezentanților Diasporei Științifice se urmărea extinderea posibilităților Republicii Moldova de a spori impactul migrației circulare asupra dezvoltării sectorului cercetare-dezvoltare.

Interesant a fost faptul că, apelul fiind deschis, era ultima lună de depunere a proiectelor. În ceea ce mă privește, nu am avut experiența aplicării pentru programe europene și eram destul de sceptică. Dar mi-am propus să încerc. Mi-am spus: nu am ce pierde, de ce nu?

Am studiat apelul pentru propuneri [4], în care se menționa că Organizația Internațională de Migrație (OIM) are drept scop promovarea migrației organizate și umane pentru beneficiul tuturor. Această activitate este realizată prin intermediul diferitelor servicii, inclusiv a serviciilor de consultanță acordate guvernelor și migranților. OIM activează pentru a asigura gestionarea migrației organizate și umane, a promova cooperarea internațională, a asista în căutarea soluțiilor practice pe problemele de migrație și a acorda asistență socială migranților, inclusiv refugiaților. Pe de altă parte, Academia de Științe a Moldovei (AȘM) este singura agenție publică de

semnificație națională în sfera științei și inovării, coordonator al activității științifice și inovaționale și consultant științific pentru autoritățile publice ale Republicii Moldova.

Nemaivând experiență de participare în proiecte internaționale, am scris mesaje la adresele indicate în site [3] în care mi-am expus dorința de a participa la programul OIM-AȘM. Chiar a doua zi au sosit răspunsuri de la Dl. Vitalie Varzari, senior specialist al DIECI a AȘM și de la Dna Ludmila Vasilov, asistent Migrație și Dezvoltare la OIM. Dumnealor au fost primii care m-au sprijinit în demersul meu, mi-au spus unde sunt descrise condițiile proiectului, ce documente urmează a fi depuse, cum trebuie redactate etc., cu alte cuvinte, fără a mă cunoaște personal, mi-au oferit un ajutor important. Nu aș fi avut cum să reușesc, desigur, fără suportul conducerii Universității Tehnice a Moldovei: m-au susținut dl academician, prof. univ., dr. hab. Ion Bostan – rectorul UTM, dl prof. univ., dr. hab. Valerian Dorogan – prorectorul UTM, conducerea Facultății de Tehnologie Alimentară ș.a.

Apoi a urmat o muncă susținută în vederea alcătuirii proiectului: totuși, era vorba de un concurs. Am alcătuit un plan amănunțit de activitate la Universitatea Tehnică a Moldovei – instituția gazdă pe perioada vizitei de scurtă durată, precum și o descriere detaliată a colaborării viitoare cu colegii din Moldova, am făcut descrierea implicării posibile în dezvoltarea sectorului de cercetare-dezvoltare din Moldova, în procesul de cercetare-educație-inovație în Moldova și am pregătit documentele necesare. Pentru a clarifica unele momente, legate de posibila vizită, am stabilit o întâlnire la AȘM, în care am avut parte de o primire caldă din partea reprezentanților DIECI, am cunoscut-o pe dna Lidia Romanciuc, directorul Centrului Proiecte Internaționale al AȘM, pe dl Vitalie Varzari. Ulterior am avut plăcerea de a discuta cu dnul Sergiu Porcescu, Șeful DIECI, dna Ludmila Vasilov, de la OIM, dna Iulia Iașco și dnul Veaceslav Boldescu de la Punctele Naționale de Contact ale Programului Cadru 7 etc. Momentul cel mai plăcut a fost primirea scrisorii de acceptare..., într-adevăr, am simțit că voi reveni ACASĂ.

Pe parcursul vizitei, am avut activități foarte interesante și importante. Am vizitat Întreprinderea de Stat „Centrul Național de Verificare a Calității Producției Alcoolice”, Organizația Internațională pentru Migrație, filiala Chișinău, Academia de Științe a Moldovei – Direcția Integrare Europeană și Cooperare Internațională (DIECI), Institutul de Biotehnologie și Microbiologie, Grădina Botanică (Institut), precum și Academia de Studii Economice a Moldovei. S-a decis asupra informării cadrelor didactice și cercetătorilor din Republica Moldova

cu privire la simpozioanele, congresele și alte manifestări științifice, organizate de Universitățile din România, Ucraina, Rusia, Bulgaria, Belarus pentru a extinde participarea la aceste manifestări științifice și publicarea lucrărilor în volumele și culegerile de lucrări științifice, în colaborare cu colegii din alte universități. S-a propus elaborarea unor publicații științifice comune, a volumelor, cărților, îndrumarelor metodice, editate în Republica Moldova și peste hotare.

În timpul vizitelor întreprinse la catedrele Tehnologia și organizarea alimentației publice și Utilaj tehnologic industrial am discutat programele analitice și planurile de învățământ, am făcut schimb de experiență în ce privește procesul educațional în România și în Republica Moldova, transferul de cunoștințe în acest domeniu. Am studiat posibilități de a invita cercetători și cadre didactice pentru a-i implica în procesul de educație din instituțiile de aici. Astfel, vor fi invitați profesori recunoscuți din Plovdiv, Donețk, Razgrad, Kiev pentru susținerea unor conferințe științifice în cadrul Universității Tehnice a Moldovei și a altor instituții din Republica Moldova.

Au fost semnate acorduri bilaterale între catedrele Universității Tehnice a Moldovei și cele de la Universitatea de Stat de Alimentație și Comerț din Harkov, Ucraina și Universitatea Națională de Economie și Comerț „Mihail Tugan-Baranovski” din Donețk, Ucraina. S-a propus revizuirea acordului bilateral de colaborare între Universitatea „Politehnica” din Timișoara și Universitatea Tehnică a Moldovei în conformitate cu condițiile actuale. Au fost pregătite și vor fi semnate în cel mai scurt timp acorduri de colaborare bilaterală între Universitatea Tehnică a Moldovei și Universitatea „Ioan Slavici” din Timișoara.

Am avut acces la studierea metodelor și tehnicilor noi de cercetare a produselor alimentare, în cadrul laboratoarelor Academiei de Științe, Universității Tehnice a Moldovei, Academiei de Studii Economice a Moldovei. Am găsit oportunități de folosire a infrastructurii Instituțiilor de învățământ și cercetare din Moldova, dar și a altor state europene.

Consider însă că cel mai important eveniment al vizitei temporare a fost organizarea unui Seminar internațional tehnico-științific „Colaborarea internațională în vederea participării la PC7”.

Subiectele abordate în cadrul seminarului au vizat teme generale, precum relațiile moldo-comunitare în sfera cercetare și inovare; oportunități pentru cercetătorii din Republica Moldova, oferite de PC7; redactarea unei propuneri de proiect PC7; parteneriate în cercetarea științifică avansată cu posibilități

de accesare a fondurilor europene. Au fost și teme specifice axate pe direcțiile principale de cercetare la Universitatea de Alimentație și Comerț din Harkov, Universitatea de Economie și Comerț din Donețk, Universitatea Tehnică a Moldovei, Universitatea de Tehnologie Alimentară din Plovdiv, Universitatea de Industrie Alimentară din Kiev, Universitatea „Transilvania” din Brașov, Universitatea „Politehnica” din Timișoara, Universitatea „Ioan Slavici” din Timișoara, printre acestea numărându-se:

- conservarea prin uscare a produselor agroalimentare;
- tehnologii ale fluidelor în industria alimentară;
- plante energetice pentru mediu și dezvoltare durabilă;
- metode noi de fabricație a produselor de panificație;
- tendințe moderne în reologia alimentară;
- metode noi de ambalare a mărfurilor;
- experiența în participarea la programul OIM – AȘM „Revenirea temporară a reprezentanților Diasporei Științifice din Moldova”.

Pe site-ul Diasporei Științifice au fost publicate date despre seminar, fapt care a determinat interesul față de problemele propuse spre a fi abordate și participarea persoanelor interesate în cunoașterea programelor europene de la alte universități și instituții de învățământ și cercetare din Chișinău și Bălți. Au participat peste 45 de cadre didactice și cercetători din Republica Moldova și alte țări europene: România, Bulgaria, Ucraina, Rusia.

Seminarul internațional organizat în cadrul Universității Tehnice a Moldovei a avut ca scop de a studia noile oportunități ce vor surveni ca urmare a asocierii Republicii Moldova la PC7. Pe de altă parte, seminarul și-a propus să aducă în discuție problema constituirii unor colective de cercetare multidisciplinare naționale și internaționale care să facă față competiției existente în acest moment la nivel național și, mai ales, internațional, astfel încât echipele internaționale să poată accesa cu succes programe de cercetare europene. Toate aceste obiective au justificat organizarea seminarului.

După seminarul internațional și masa rotundă cu participarea instituțiilor de învățământ și cercetare din Republica Moldova și alte țări europene, au fost găsiți parteneri din diferite domenii și vor fi elaborate propuneri pentru proiecte bilaterale și internaționale.

S-a convenit depunerea unui proiect IRSES (care a și fost depus în data de 15 ianuarie 2012), și a proiectelor PC7 după apelurile din 2012 de către consorțiile alcătuite în timpul desfășurării Seminarului tehnico-științific internațional din 9 decembrie 2011.

Consider că vizitele de scurtă durată permit dezvoltarea unei colaborări științifice durabile între Diaspora Științifică și cadrele didactice și cercetătorii din Republica Moldova. Cred că oportunitățile oferite de aceste vizite sunt următoarele:

- dezvoltarea sectorului cercetare-dezvoltare din Moldova prin intermediul schimbului de experiență și cunoștințe;
- stabilirea unor noi relații de colaborare cu colegii din Moldova sau reînnoirea relațiilor stabilite anterior;
- promovarea integrării cercetătorilor din Moldova în comunitatea științifică internațională; consolidarea relațiilor de colaborare a cercetătorilor din alte țări cu cercetătorii din Moldova pentru a participa în comun la programele internaționale;
- diaspora științifică se va putea implica în procesul educațional (instruirea studenților, masteranzilor, doctoranzilor etc.), ceea ce va crește nivelul de pregătire și educație a tinerilor;
- se vor crea posibilități de elaborare a publicațiilor științifice comune pentru a fi editate în Moldova sau peste hotare.

Vizitele de scurtă durată ar putea avea un impact pentru dezvoltarea socială și economică a Republicii Moldova, deoarece vizita efectuată de mine a permis:

- încheierea contractelor bilaterale între instituțiile științifice și universitățile din alte țări europene;
- studierea posibilităților de înaintare a propunerilor de proiecte bilaterale și internaționale în cadrul Programului Cadru 7 al Comisiei Europene, programelor IRSES, SCOPUS, NATO, CEI, NSF, IEVP etc.;
- stabilirea noilor relații de colaborare cu colegii din Republica Moldova;
- încheierea contractelor de colaborare bilaterale între instituțiile din Moldova și alte țări europene;
- încheierea acordurilor cu privire la elaborarea publicațiilor științifice comune editate în Republica Moldova sau peste hotare;
- participarea la concursuri de granturi destinate cercetătorilor care doresc să participe la evenimente PC7 și au nevoie de o susținere financiară suplimentară;
- participarea la crearea unei baze de date electronice a cercetătorilor originari din Moldova aflați peste hotare;
- organizarea campaniilor informaționale pentru conștientizarea societății referitor la exodul de creieri și mecanismele de stopare a procesului în cauză.

Sunt de acord cu Dl. Profesor Jean-Claude Bolay care subliniază următoarele [2]:

„... în momentul în care se va crea un parteneriat internațional, de exemplu între universitățile SUA și Republica Moldova, și acest parteneriat va fi susținut în primul rând financiar de către autorități, doritori de a face schimb cu Republica Moldova pe probleme de cercetare comună vor fi mai mulți. Țin să menționez că un astfel de mecanism va fi viabil doar dacă va beneficia de o finanțare adecvată, fapt care va duce la crearea de parteneriate internaționale generatoare de noi idei.

Mai mult decât atât, spațiul academic moldovelesc va deveni mai tranșant, cu numeroase parteneriate universitare moldo-europene și, în consecință, cu un potențial mai mare de atracție a fondurilor internaționale. Toate acestea vor duce la transformarea Republicii Moldova într-un punct de atracție atât pentru persoane originare din Moldova, cât și pentru persoanele care nu sunt originare din Moldova dar, dorind să-și îmbogățească experiența sau să cerceteze o problemă de interes comun, ar veni încoace. Iată de ce revenim iarăși la problema finanțării, ceea ce înseamnă crearea unor condiții propice dezvoltării profesionale”.

Dna Dr. Gabriela Tejada în aceeași lucrare [2] menționează: „Ar fi foarte dificil, desigur, să facem

un prototip al migrantului, dat fiind faptul că ei vin din culturi atât de diferite. Totuși, ar fi câteva trăsături ce se regăsesc la majoritatea – o mare dorință de creștere profesională, de a se afirma în țara în care a venit, de a-și valorifica toate șansele posibile, un entuziasm nestăvilit, motivație foarte puternică, dar și dorința de a-și ajuta țara de origine și de a deveni un caz de succes pentru ea. Dacă e să vorbim de reprezentanții mediului academic, aceștia manifestă o deschidere deosebită pentru colaborarea cu universitățile din țara de origine, mai ales că aceasta este o bună cale de a-și etala rezultatele profesionale. Aceasta, împreună cu sentimentul de nostalgie, comun pentru majoritatea migranților, contribuie la stabilirea dialogului între membrii diasporei și țara lor de origine.”

Bibliografie

1. http://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/moldova_association_fp7_ro.pdf
2. Bolay, Jean-Claude, Diaspora intelectuală, ambasador al științei țării de origine, revista „Akademos”, 2010, nr. 2 (17) <http://www.akademos.asm.md/files/Diaspora%20intelectuala%20ambasador%20al%20stiintei%20tarii%20de%20origine.pdf>
3. <http://international.asm.md>
4. http://international.asm.md/files/diaspora/c4p_diaspora_ro.doc

Maria Saca-Răcilă. *Bujori*. U/c, 2009